

FAŠISTICKÉ REPRESÁLIE NA SLOVENSKU V PRIEBEHU 2. SVETOVEJ VOJNY

ÚVOD

FAŠISTICKÉ REPRESÁLIE NA VÝCHODNOM SLOVENSKU

FAŠISTICKÉ REPRESÁLIE NA STREDNOM SLOVENSKU

FAŠISTICKÉ REPRESÁLIE NA ZÁPADNOM SLOVENSKU

ZÁVER

Úvod

- 14. 3. 1939 vzniká samostatný Slovenský štát,
- vo svete bol uznaný väčšinou svetových veľmoci,
- otvorene ho neuznal len Sovietsky zväz,
- považovaný za satelit fašistického Nemecka,
- prezidentom sa stal Dr. Jozef Tiso,
- táto situácia všetkým nevyhovovala,
- začínajú vznikať ilegálne a zahraničné skupiny,
- ktoré sa sústredili na protifašistický odboj,
- zjednotenie s armádnymi zložkami,
- vedenie ilegálnej SNR v Banskej Bystrici,
- otvorený vystúp na boj proti fašizmu,
- 29. 8. 1944 Slovenské národné povstanie,
- oslobodiť územie Slovenska, obnoviť Československo ,
- vyňať ľud spod Hitlerovej nadvlády a domácim prisluhovačom.

Ozbrojené fašistické sily na Slovensku

- ❖ *SNP dovršilo politický a morálny bankrot klérofašistického režimu,*
- ❖ *udržať pri moci mohol na zvyšku mimo povstaleckého územia,*
- ❖ *aj to len s pomocou divízií nemeckého fašistického wehrmachtu, vojsk SS, zložiek gestapa, jednotiek bezpečnostnej polície SIPO, bezpečnostnej služby SD a surovej soldatesky špeciálnych proti partizánskych jednotiek zložených z elitných zabijakov mnohých národností.*
- ❖ *Existencia súvislého povstaleckého frontu prinútila nacistov, aby okupačnú politiku voči Slovensku zamerali predovšetkým na vojenské potlačenie SNP a na nutnosť pacifikovať slovenský priestor.*
- ❖ *Povstalecké jednotky totiž predstavovali potenciálne nebezpečenstvo pre skupiny armád Stred a Juh z pozície „paradesantnej armády“ v tyle nepriateľa. Preto sa žiadalo priestor Slovenska pacifikovať tak, aby sa dosiahla stabilita bezprostredného zázemia fašistických vojsk*

❖ *Priamu okupáciu Slovenska jednotkami wehrmachtu a zložkami zbraní SS v zázemí výdatne podporovali orgány a útvary Pohotovostnej skupiny H nemeckej bezpečnostnej polície SIPO a bezpečnostnej služby SD.*

❖ *Jej jadro tvorili dve einsatzkomandá 13 a 14, zriadené v Brne v dňoch 30.-31. augusta 1944 na čele s SS - obersturmbannführerom Dr. Josephom Witiskom.*

❖ *Za otvorenej asistencie slovenského totalitného režimu, ktorý bol nástrojom nemeckej nadvlády, nastúpili okupačné jednotky wehrmachtu, zbraní SS, zložiek gestapa a príslušníkov jednotlivých einsatzkomand SIPO a SD na cestu bezuzdného teroru, masového vraždenia a plienenia.*

❖ *Na tom sa zúčastňovali Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy a jednotky Heimatschützu (Domobrany), ktoré plnili akúsi supľujúcu úlohu žandárstva a politickej polície pri vykonávaní fašistických bezpečnostných opatrení.*

- ❖ Program rozsiahleho vyhladzovacieho systému uskutočňovali nacisti masovým likvidovaním účastníkov Povstania a deportáciou antifašistov do koncentračných táborov.
- ❖ Tento program bol stanovený ako pevná súčasť proti povstaleckej taktiky boja fašistických úradov, jednotiek SS, wehrmachtu, jeho spravodajskej služby abwehr, gestapa, no predovšetkým Pohotovostnej skupiny H polície SIPO a služby SD. predĺženej ruky RSHA (Hlavného ríšskeho úradu pre bezpečnosť) na Slovensku, ktorá si uzurpovala riadenie a kontrolu celej policajno bezpečnostnej služby po svojom príchode na Slovensko.
- ❖ Zložkám zbraní SS a Pohotovostnej skupiny H bezpečnostnej polície SIPO a bezpečnostnej služby SD pripadla pri potlačení SNP úloha vykonávať perzekúcie, vraždy, teror a masovú likvidáciu účastníkov Povstania a ostatných antifašistov.

❖ Pohotovostná skupina H ovplyvňovala veliteľ nemeckých fašistických okupačných vojsk v zásadných otázkach realizácie politických a policajných úloh na území Slovenska už v septembri a októbri 1944, najmä však od 14. 11. 1944. Vtedy bol SS - obersturmbannführer Dr. Joseph Witiska i oficiálne vymenovaný za veliteľ bezpečnostnej polície a bezpečnostnej služby na Slovensku a súčasne i za politického referenta veliteľ nemeckých okupačných vojsk.

❖ Celkový počet nemeckých vojenských okupačných síl na území Slovenska predstavoval 48 000-50 000 vojakov a dôstojníkov. Ich prítomnosť v praxi potvrdila vyvrcholenie princípov nacistickej politiky hitlerovského Nemecka voči Slovensku. Fašisti otvorene prešli do najsurovejšej formy násilia - ako im najvlastnejšej metódy postupu v okupovanej krajine.

❖ *Fašistický teror a represálie najsurovejšie zasiahli stredné Slovensko, predovšetkým okolie Banskej Bystrice, no i východné a západné Slovensko nebolo ušetrené.*

❖ *Nastalo obdobie priamej likvidácie účastníkov Slovenského národného povstania, verejných popráv a masových vražd, deportácií tisícok zajatých povstalcov do zajateckých a koncentračných táborov, temné obdobie konečného riešenia židovskej otázky, vražd civilného obyvateľstva, vypalovania obcí a osád, uskutočňovania taktiky širokej deštrukcie všetkých objektov, ktoré by mohli poslúžiť partizánskému hnutiu.*

❖ *Rozhodujúca úloha v tomto zločinnom programe proti ľudskosti pripadla predovšetkým jednotkám Pohotovostného oddielu H bezpečnostnej polície SIPO a bezpečnostnej služby SD za účasti zložiek SS, Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy, oddielov Heimatschützu i expozitúry Ústrednej štátnej bezpečnosti na Slovensku.*

Štruktúra Pohotovostnej skupiny H nemeckej bezpečnostnej polície SIPO a bezpečnostnej služby SD

- *ŠTÁB POHOTOVOSTNEJ SKUPINY H V BRATISLAVE*
Veliteľ: SS-obersturmbannführer dr. Joseph WITISKA

ŠTÁB SONDERKOMMANDA 7A V RUŽOMBERKU

Sonderkommando 7a malo asistenčnú a strážnu rotu zbraní SS

Oporné body

- *Oporný bod v Martine*
- *Oporný bod v Trstenej*
- *Oporný bod v Liptovskom Mikuláši*
- *Oporný bod v Námestove*

ŠTÁB EINSATZKOMMANDA 13 V TREŇČÍNE

Veliteľ: SS-sturmbannführer dr. Hans JASKULSKI

Oporné body

- Oporný bod v Žiline*
- Oporný bod v Martine*
- Oporný bod v Považskej Bystrici*
- Oporný bod v Dubnici nad Váhom*
- Oporný bod v Bánovciach nad Bebravou*
- Oporný bod v Novom Meste nad Váhom*
- Oporný bod v Piešťanoch*

ŠTÁB SONDERKOMMANDA ZBV 15 V NITRE

Veliteľ: SS-sturmbannführer Werner HERSMANN

Zástupca veliteľa: SS-hauptsturmführer Heinz AMTHOR

- Pohotovostná čata v Topolčanoch

Oporné body

- Oporný bod v Topolčanoch

- Oporný bod v Baťovanoch (dnes Partizánske)

- Oporný bod v Bánovciach nad Bebravou

- Oporný bod v Prievidzi

- Oporný bod v Zlatých Moravciach

ŠTÁB ZVLÁŠTNEHO KOMANDA ZBV 29 V BRATISLAVE

Veliteľ: SS-sturmbannführer dr. GLASER

Oporné body

- Oporný bod v Trnave*
- Oporný bod v Senici*
- Úradovňa SD na Édlovej ulici v Bratislave Vedúci Gustáv HAUSKRECHT, poverený riešením židovskej otázky v Bratislave*

ŠTÁB EINSATZKOMMANDA 14 V BANSKEJ BYSTRICI

Veliteľ: SS-hauptsturmführer dr. Georg HEUSER

Oporné body

- Oporný bod v Banskej Bystrici Pri tomto opornom bode bol dislokovaný zvyšok roty Winter. Dôležitá pobočka banskobystrického oporného bodu sa nachádzala v Brezne*
- Oporný bod vo Zvolene*
- Oporný bod v Banskej Štiavnici*
- Oporný bod v Kremnici. Dôležitá pobočka kremnického oporného bodu bola v Handlovej*
Ďalšia pobočka bola v Novej Bani
- Oporný bod v Krupine:*
Pri tomto opornom bode bola dislokovaná rota POHG pod velením nadzbrojára Jozefa NEMSILU a asistenčná jednotka -3. prápor Schuma (pravdepodobne Schutzmannschaft), zložená z príslušníkov východných národov.

ZVLÁŠTNE KOMANDO ZBV 27 (KOMMANDO ZUR BESONDEREN VERWENDUNG)

Ako samostatný pohotovostný oddiel bolo komando začiatkom septembra 1944 pod velením SS-sturmbannfuhrera Waltera LÍŠKU a na základe rozkazu veliteľa bezpečnostnej polície a bezpečnostnej služby BdS v Krakove vyslané na Slovensko a Hlavné veliteľstvo skupiny armád Severná Ukrajina ho určilo na pacifikáciu východného Slovenska, predovšetkým oblasti Kežmarok-Poprad, s cieľom operovať v tyle nacistických jednotiek. Do podriadenosti Pohotovostnej skupiny H bezpečnostnej polície SIPO a bezpečnostnej služby SD v Bratislave prešlo komando až koncom januára 1945, čím sa stalo jej integrálnou súčasťou.

ŠTÁB ZVLÁŠTNEHO KOMANDA ZBV 27 SO SÍDLOM V PREŠOVE

Veliteľ: SS-hauptsturmführer Georg VOIGTLÄNDER

Oporné body

- Oporný bod v Michalovciach.*
- Oporný bod v Kežmarku*
- Oporný bod v Levoči a Bardejove*
- Oporný bod v Spišskej Novej Vsi*

Koncom januára 1945 sa Sonderkommando ZbV 27 presunulo pred postupujúcim frontom na stredné Slovensko, kde jeho príslušníci pokračovali vo svojej vražednej činnosti v novozriadených oporných bodoch: v Ružomberku, Trstenej, neskôr v Žiline a Čadci.

Štruktúra špeciálnych proti partizánskych jednotiek na území Slovenska

- *NADRIADENÉ ORGÁNY*

SS divízia Brandenburg

Veliteľ: SS-obersturmführer Otto SKORCZENY

Frontestelle II, Sud-Ost, vo Viedni

Veliteľ: podplukovník FECHNER

Veliteľ referátu Slovensko: kapitán NOWAK

- **ŠTÁB ABWEHRGRUPPE 218 - KRYCÍ NÁZOV EDELWEIS**

Veliteľ: major gróf Ervin THUN von HOHENSTEIN

Náčelník štábu: kapitán KONIG

Dôstojník pre zvláštne úlohy: nadporučík JUNGHANS

Priamo Thunovi bol podriadený nemecký oddiel (asi 25 mužov) a oddiel bývalých partizánov, ktorí súhlasili so spoluprácou (asi 25 mužov).

Kozácky oddiel (50 mužov, ukrajinských nacionalistov)

Veliteľ: šikovateľ BERUZOV

Nemecký poradca: šikovateľ KREMP

Moslimský kaukazský oddiel (asi 50 mužov)

Veliteľ: šikovateľ CHÁN

Nemecký poradca: šikovateľ MURBACH

Slovenský oddiel (131 mužov z bývalej ŠJ SPS)

Veliteľ: kapitán Ladislav NIŽŇANSKÝ

Nemecký poradca: šikovateľ Joseph NOVAK-ULRICH

- **STÍHACÍ ZVÄZ JUHOVÝCHOD, STÍHACIA SKUPINA SLOVENSKO S KRYCÍM NÁZVOM JOZEF**

Veliteľ: SS-obersturmführer dr. Werner PAWLOFSKI

Velitelia čiat: SS-untersturmführer

Ferdinand SONNBERGER, SS-

oberscharführer Ing. Werner TUTTER,

Feldwebel (SS-oberscharführer)

PURITZER, Feldwebel (SS-

oberscharführer) HANKÉ

Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy (POHG),

- *Hlinkova garda (HG) pôsobila ako polovojská organizácia Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HSĽS) v rokoch 1938 - 1945. Osobitnú úlohu v jej rámci mali Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy (POHG), ktoré boli koncom II. svetovej vojny nasadené do policajno-vojenských akcií po boku nemeckej brannej moci proti vojenským a civilným cieľom na území Slovenskej republiky.*

- *Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy (skr. POHG) boli špeciálne ozbrojené jednotky Slovenského štátu, ktoré vznikli v rámci Hlinkovej gardy krátko po vypuknutí Slovenského národného povstania z dôvodu boja proti povstalcov a partizánom. Úzko spolupracovali s nemeckou nacistickou armádou a podieľali sa na mnohých vojnových zločinoch.*
- *Rozkaz na vybudovanie špeciálnych vojenských jednotiek vydal 8. septembra 1944 hlavný náčelník štábu Hlinkovej gardy Otomar Kubala, pričom pôvodne boli tieto ozbrojené formácie Hlinkovej gardy označované ako „aktivované jednotky“. Spočiatku sa skladali výlučne z gardistických dobrovoľníkov, neskôr v nich však boli organizovaní nielen príslušníci Hlinkovej Gardy (ďalej HG) ale aj nečlenovia HG, ktorí boli povolani vojenským rozkazom. V rokoch 1944 – 1945 dosiahli POHG maximálne počty 38 pohotovostných oddielov, 6 poľných rôt a 3 poľné prápory (hoci tie pod POHG priamo nespadať). Počet jednotiek bol kolísavý, celkovo ich tvorilo vyše 5000 mužov.*

- *V POHG sa sústreďovali najradikálnejšie sily v rámci Hlinkovej gardy. 22. novembra 1944 na porade okresných veliteľov HG v Trenčíne sa dohodli na užšej spolupráci s nemeckými bezpečnostnými jednotkami. Základ veliteľského dôstojníckeho zboru POHG tvorili osvedčení veliteľia z niektorých Okresných veliteľstiev HG, ktorí sa stali veliteľmi regionálnych POHG, poľných rôt a poľných práporov POHG. POHG boli vo veľkej miere využívané nemeckými jednotkami, pretože poznali dobre miestny terén ako aj obyvateľstvo vo svojich úsekoch. POHG sa v spolupráci s nemeckou bezpečnostnou políciou SIPO, službou SD, Heimatschutzom, Einsatzkommandom (13, 14) a ďalšími špeciálnymi reštrikčnými a protipartizánskymi útvarmi, ako napr. so SS Stíhacím zväzom Slovenska, jednotkou Edelweiss, či špeciálnou jednotkou vyčlenenej z SS bojovej skupiny Schill, podieľali na protipartizánskych akciách a na akciách proti civilnému obyvateľstvu, ktoré spolupracovalo s povstaleckými a partizánskymi jednotkami.*

- *Príslušníci POHG sa dokázateľne podieľali na zavraždení približne 4 000 ľudí a spolupracovali aj na deportáciách do koncentračných táborov. Známe sú brutálne popravy zajatých povstalcov, partizánov aj civilného obyvateľstva vo vápenke v Nemeckej, vykonané príslušníkmi Einsatzkommandu 14 a 40-člennou čatou HG pod velením Vojtecha Horu či účasť 150 člennej 5. poľnej roty POHG pod vedením Jozefa Nemsilu na vraždení v Kremničke. Účasť POHG je potvrdená aj na trestných výpravách proti civilnému obyvateľstvu v obciach Smrečany, Plešivá, Magále, ako aj mnoho ďalších.*
- *Po skončení vojny boli viacerí príslušníci POHG odsúdení na tresty smrti (ako napr. veliteľia Otomar Kubala či Jozef Gašparík), mnohí ďalší zas boli odsúdení na dlhoročné tresty väzenia. Niektorým sa však podarilo ujsť a pred súd sa za svoje zločiny nikdy nedostali*

☐ - *Štatistika zločinov proti ľudskosti, ktorých sa dopustili fašistické okupačné jednotky spolu s jednotkami Pohotovostného oddielu H bezpečnostnej polície SIPO a služby SD, Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy, Edelweis, jednotky SS Jozef od začiatku Slovenského národného povstania až do oslobodenia Slovenska hovorí o 186 masových hroboch s 3956 obetami, z čoho bolo 3025 mužov, 720 žien a 211 detí.*

☐ - *Snahou bolo na základe bohatého archívneho materiálu zmapovať a dokumentovať, i keď sme sa zamerali hlavne na vypálené obce represívnu činnosť nemeckého bezpečnostného aparátu, nemeckej armády a slovenských bezpečnostných zložiek na Slovensku. Uvedené fakty dokazujú, že fašisti uplatňovali teror a represálie proti civilnému obyvateľstvu, rasovo prenasledovaným osobám, účastníkom odboja a Slovenského národného povstania.*

FAŠISTICKÉ REPRESÁLIE NA VÝCHODNOM SLOVENSKU

VÝPÁLENÉ OBCE NA VÝCHODNOM SLOVENSKU

VYPÁLENÉ OBCE A MASOVÉ HROBY VO VÝCHODOSLOVENSKOM KRAJI

- *Livovská Huta okres Bardejov*

V okolí obce pôsobili partizánske jednotky Rokosovského-Litvinova, Kvitinského a Karasiova, ktorým občania pomáhali potravinami, šatstvom a správami o postupe fašistov. Štyria občania bojovali v partizánskych jednotkách. Dňa 4. decembra 1944 vypálili dva domy

- *Ohradzany okres Humenné*

Od začiatku roka 1944 sa v chotári obce ukrývali sovietski zajatci, ktorí ušli z koncentračných táborov. Spolu s ilegálnymi pracovníkmi organizovali partizánske hnutie. Niektorí občania od septembra 1944 spolupracovali s partizánskou jednotkou Čapajev. Za pomoc partizánom fašisti v októbri 1944 vypálili tri domy.

- *Kľoľoľov okres Michalovce*

Obyvatelia Kľoľoľová všetkými prostriedkami podporovali partizánov z oddielov Jastrib, Veľa a Křiváň. Viac ako päťnásť obľanov sa stalo ich príslušníkmi. V druhej polovici septembra 1944 do Kľoľoľová vtrhli fašisti. Na odvetu za pomoc partizánom vypálili dva domy úplne a tri čiastoľne. Z obce odvliekli 24 mužov, ktorých väznili v Michalovciach, Vranove a v Prešove.

Hrubov, okres Humenné

Od augusta v okolí Hrubova striedavo pôsobila partizánska jednotka Čapajev, partizánsky oddiel Majorov a partizánsky zväzok Stalin. Z miestneho obyvateľstva sa k partizánom pridalo niekoľko mužov. Občania partizánom všestranne pomáhali. V budove školy sídlil štáb partizánskej jednotky Požarskij. Za pomoc partizánom fašisti obec štyrikrát prepadli a ostreľovali. Po nútenej evakuácii obyvateľov obec vydrancovali a 19. novembra 1944 vypálili. Úplne zhorelo 94 domov a hospodárskych stavísk.

Vítazovce okres Humenné

Občania spolupracovali s partizánskou jednotkou Čapajev, ku ktorej sa z obce pridalo desať mužov. Miestne obyvateľstvo poskytovalo partizánom odev, potraviny, konské postroje a obuv, ktorú tu šili a opravovali v obuvníckej dielni. Za pomoc partizánom bola obec 24. novembra 1944 vypálená. Úplne zhorelo 70 domov a hospodárskych budov. Fašisti pred vypálením obce obyvateľov nútene evakuovali, jedného obyvateľa odvliekli do susednej dediny Ohradzany, kde ho zastrelili, pretože jeho dvaja synovia boli partizáni. Ďalším dvom občanom sa cestou na popravu podarilo ujsť.

Kusín okres Michalovce

Obyvatelia obce pomáhali príslušníkom viacerých partizánskych jednotiek: Pugačov, Jastrib, Veža, Kriváň, Borkaňuk a Bohún. Prvé kontakty s partizánmi oddielu Pugačov nadviazali už v apríli 1944. Občania robili partizánom spojky, liečili a ukrývali ranených.

Fašisti za trest vypálili 12 domov a 70 hospodárskych stavísk

Poruba pod Vihorlatom okres Michalovce

Za pomoci partizánov sa v obci vytvoril ilegálny revolučný národný výbor. Občania zásobovali partizánov potravinami a podávali im správy. Za aktívnu pomoc partizánom doplatil životom v koncentračnom tábore žandár Pavol Žilák a jeho manželka zomrela na následky mučenia. Fašisti v dňoch 3. a 4. novembra 1944 úplne vypálili 106 domov, čiastočne 6 domov a 72 poľnohospodárskych stavísk. Jedného občana zastrelili na Bielej hore pri Michalovciach.

Vinné okres Michalovce

Obyvatelia Vinného sa veľmi aktívne zapájali do protifašistického odboja. Na čele ilegálneho hnutia stál Pavol Boroš, ktorý roku 1942 zorganizoval v lesoch nad Vinným bojovú jánošíkovskú družinu, prvú na Slovensku. Od apríla 1944 v blízkosti obce pôsobil partizánsky oddiel Pugačov a neskôr tri jednotky - Jastrib, Veža a Kriváň. Najvyššie kontakty nadviazali obyvatelia Vinného s oddielom Veža. V partizánskych oddieloch bojovalo 20 občanov. Dňa 28. októbra 1944 partizánske oddiely na príkaz štábu 4. ukrajinského frontu obsadili všetky podhorské obce v pohorí Vihorlat, medzi nimi aj Vinné a vyhlásili ich za oslobodené. O dva dni nacisti zaútočili na dedinu zo všetkých strán. Pod tlakom presily partizáni ustúpili do lesa. Fašisti obec vydrancovali a vypálili. Úplne zhorelo 285 domov a čiastočne 120.

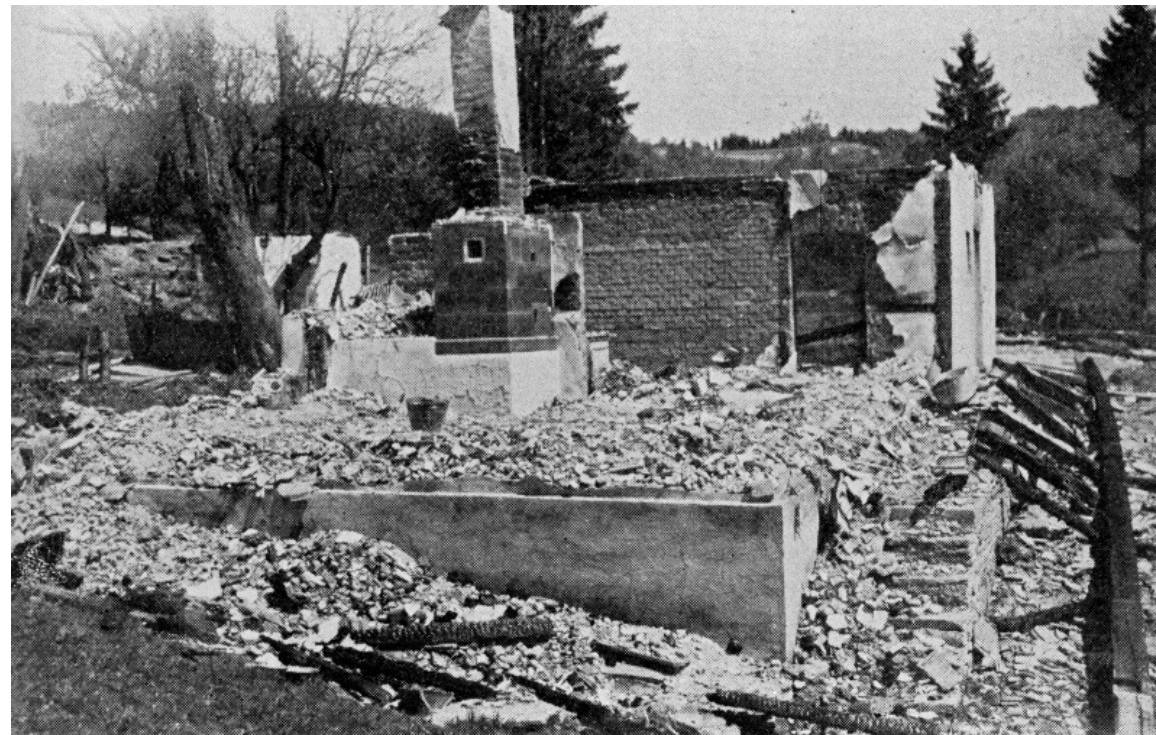
Zlatá Baňa okres Prešov

Obyvatelia obce sa aktívne zapojili do protifašistického odboja. V okolí pôsobila partizánska jednotka Čapajev, ktorej miestni obyvatelia poskytovali potraviny, šatstvo, povozy na dovážanie zbraní a munície z Prešova. Koncom augusta 1944 partizáni obec obsadili. Už v prvých dňoch septembra, keď fašisti útočili na Slanské vrchy, boli nútení ustúpiť. Za pomoc partizánom fašisti 7. septembra 1944 Zlatú Baňu vypálili. Úplne zhorelo 97 domov a jeden čiastočne. Do základov vypálili aj 98 hospodárskych stavísk.

Richnava okres Spišská Nová Ves

Obyvatelia Richnavy sa aktívne zapojili do protifašistického odboja a pomáhali partizánskym jednotkám. Dňa 19. januára 1945 nacisti obec vypálili. Úplne zhorelo 79 obytných domov a zničené boli aj všetky hospodárske staviská.

Brusnica okres Svidník

Obyvatelia obce pomáhali partizánom pôsobiacim v Ondavskej vrchovine. Dňa 28. novembra 1944 fašisti Brusnicu prepadli a vypálili. Zhorelo 87 domov i s hospodárskymi budovami.

Jakušovce okres Svidník

Obyvatelia obce sa aktívne zapojili do protifašistického odboja. Partizánskej jednotke Čapajev pomáhali potravinami, šatstvom, robili sprievodcov a spojky. Za pomoc partizánom fašisti 21. novembra 1944 Jakušovce vypálili. Úplne zhorelo 24 domov a hospodárskych stavísk. Piaticich občanov odvliekli a zákerne postrieľali v Dobrej. Medzi obeťami bol aj dvojročný chlapček. Jedného občana fašisti odvliekli do Krišľoviec a upálili ho v horiacom dome.

- *Kolbovce okres Svidník*

Občania podporovali partizánsku jednotku Čapajev. Za pomoc partizánom fašisti 21. novembra 1944 dedinu vypálili. Do základov zhorelo 34 domov, jeden čiastočne. Úplne bolo zničených aj 35 hospodárskych stavísk,

- *Korunková okres Svidník*

Občania sa aktívne zúčastnili protifašistického odboja. V okolitých horách pôsobila partizánska jednotka Čapajev a zväzok Stalin. Za intenzívnu pomoc partizánom fašisti 26. novembra 1944 obec vypálili. Úplne zhorelo 28 domov, čiastočne štyri. Celkom zhorelo aj 32 hospodárskych budov.

- *Potočky okres Svidník*

Obyvatelia obce sa aktívne zapojili do protifašistického hnutia. Dňa 22. novembra 1944 fašisti Potočky čiastočne vypálili. Úplne zhorelo 13 domov a 12 hospodárskych stavísk.

- *Solník okres Svidník*

Občania Solníka pomáhali partizánskej jednotke Čapajev. Poskytovali jej potraviny, šatstvo a ubytovanie. Za pomoc partizánom fašisti 21. novembra 1944 obec vypálili. Celkom zhorelo 30 domov a hospodárskych stavísk.

Tokajík okres Svidník

Obyvatelia Tokajíka sa aktívne zapojili do protifašistického odboja. V okolitých lesoch pôsobili partizánske jednotky: Čapajev, Požarskij a Majorov. Miestni obyvatelia poskytovali partizánom potraviny, šatstvo, podávali im informácie o pohybe nemeckých vojsk. V polovici novembra 1944 fašistické jednotky zorganizovali proti partizánom nachádzajúcim sa v lesoch a obciach Ondavskej vrchoviny všeobecný útok. V rámci neho kruto prenasledovali civilné obyvateľstvo. V nedeľu 19. novembra 1944 nacistická jednotka pod velením oberfeldwebla Kumana obec obsadila. Ženy a deti fašisti vyhнали, dedinu vydrancovali a zapálili. Úplne zhorelo 27 domov a 28 hospodárskych budov. Jeden dom zhorel čiastočne.

- *Turany okres Svidník*

Obyvatelia Turian pomáhali partizánským jednotkám, ktoré operovali v Ondavskej vrchovine. Dňa 22. novembra 1944 fašisti obec vypálili. Úplne bolo vypálených 49 domov i s hospodárskymi staviskami.

- *Vojtovce okres Svidník*

Obyvatelia obce sa aktívne zapojili do protifašistického odboja. V okolí Vojtoviec pôsobila partizánska jednotka Čapajev. Obyvatelia jej pomáhali potravinami a šatstvom. Dňa 14. novembra prišli opäť, všetkých občanov vyhнали a dedinu vydrancovali. Dňa 21. novembra 1944 celú obec vypálili. Úplne zhorelo 23 domov a 21 hospodárskych stavísk.

• *Bačkov okres Trebišov*

Obyvatelia Bačkova aktívne podporovali partizánsku jednotku Čapajev, ktorá operovala v Slanských vrchoch. Od septembra do novembra 1944 objekty miestneho kaštieľa slúžili fašistom ako internačný tábor, odkiaľ posielali väzňov na opevňovacie práce v Dargovskom priesmyku. V tábore sústredili viac než 300 zajatcov,. Dňa 26. novembra 1944 za pomoc partizánom fašisti obec vypálili. Do základov zhorelo 112 domov a hospodárskych budov.

- *Dargov okres Trebišov*
Miestni obyvatelia účinne podporovali partizánov, ktorí pôsobili v tomto priestore. Od júna 1944 nacistické jednotky nútili obyvateľov pracovať na opevňovacích prácach v Dargovskom priesmyku. Dňa 26. novembra 1944 fašisti obec vypálili. Úplne zhorelo 96 domov, čiastočne 22.

- *Kravany okres Trebišov*

Obyvatelia obce podporovali partizánov v okolitých lesoch. Za pomoc partizánom 26. novembra 1944 nacisti obec vypálili. Úplne zhorelo 72 domov a všetky hospodárske staviská.

- *Malé Ozorovce okres Trebišov*

Dňa 26. novembra 1944 nacisti obec za pomoc partizánom vypálili. Spolu zhorelo 84 domov

- *Sečovce okres Trebišov*

Obyvatelia Sečoviec pomáhali ukrývať antifasistov, utečencov zo zajateckých a koncentračných táborov a podporovali partizánov pôsobiacich v Slanských vrchoch. Koncom novembra 1944 fašistické jednotky vypálili viac ako 200 domov, dva plné obilné sklady, pílu a dva mlyny.

• *Stankovce okres Trebišov*

Občania podporovali partizánsku jednotku Čapajev, ktorá operovala v Slanských vrchoch. Dňa 3. septembra 1944 sa tu konala porada zástupcov ilegálnych okresných vedení Komunistickej strany Slovenska a predstaviteľov miestnych revolučných národných výborov zo Zemplína. Dňa 1. decembra 1944 fašisti Stankovce vypálili. Celkom zhorelo 60 domov, čiastočne štyri a úplne bolo zničených 94 hospodárskych budov.

• *Trnávka okres Trebišov*

Dňa 26. novembra 1944 fašisti obec vypálili. Do základov zhorelo 48 domov, čiastočne tri a zničená bola i väčšina hospodárskych stavísk.

• *Veľké Ozorovce okres Trebišov*

Obyvatelia Veľkých Ozoroviec aktívne podporovali partizánov, ktorí pôsobili v okolí. Dňa 26. novembra 1944 fašisti obec za trest vypálili.

• *Zemplínska Teplica okres Trebišov*

Obyvatelia obce tiež pomáhali partizánom. Pred oslobodením fašisti do základov vypálili 92 a čiastočne 35 domov.

Ďapalovce okres Vranov nad Topľou

Obyvatelia Ďapaloviec intenzívne pomáhali partizánskej jednotke Čapajev. Poskytovali im potraviny, povozy, ubytovanie, liečili ranených partizánov, ktorí sa zdržiavali v Ďapalovskom chotári. Dňa 20. novembra 1944 fašisti pri útoku proti partizánom zapálili celú dedinu. Zostalo z nej iba päť čiastočne zhorených domov.

Giglovce okres Vranov nad Topľou

Miestni občania pomáhali partizánom z jednotky Čapajev. Dňa 20. novembra 1944, keď fašisti útočili proti partizánom, obyvateľov Gigloviec násilne evakuovali a obec vypálili. Zhoreli všetky domy aj s hospodárskymi budovami.

Girovce okres Vranov nad Topľou

Aj obyvatelia tejto obce sa aktívne zapojili do protifašistického odboja. Partizánom dodávali potraviny, poskytovali im šatstvo a povozy. V chotári dediny pôsobil partizánsky oddiel Požarskij, ktorý v auguste 1944 prišiel z Poľska. Za aktívnu pomoc partizánom fašisti popravili troch občanov. Girovce 19. novembra 1944 vypálili.

Hanušovce okres Vranov nad Topľou

V okolí Hanušoviec už od konca roka 1943 pôsobila partizánska jednotka Čapajev. Miestne obyvateľstvo pomáhalo partizánom potravinami, šatstvom, lekárske ošetrovaním a dodávkami zbraní. Za pomoc partizánom 30. augusta 1944 fašisti obec čiastočne vypálili. Úplne zhorelo sedem domov a deväť hospodárskych stavísk.

Hermanovce okres Vranov nad Topľou

V máji 1944 vznikol v obci ilegálny revolučný národný výbor. Občania iniciatívne pomáhali partizánom. K partizánskej jednotke Čapajev odišlo sedem obyvateľov. Za pomoc partizánom 7. septembra 1944 nacisti obec vypálili. Úplne zhorelo 85 domov a 100 hospodárskych budov.

Holčíkovce okres Vranov nad Topľou

Obyvatelia Holčíkoviec poskytovali partizánom potraviny, šatstvo a inú pomoc. Za túto podporu fašisti 20. novembra 1944 vyhnali všetkých obyvateľov a dedinu vypálili

Košarovce okres Vranov nad Topľou

Obyvatelia obce sa aktívne zapojili do protifašistického odboja. V jej okolí pôsobila partizánska jednotka Čapajev. Občania zásobovali partizánov potravinami, šatstvom a liekmi, starali sa o ranených a získavali správy o pohybe nepriateľa. Z miestnych obyvateľov sa k partizánom pridali siedmi. Za aktívnu pomoc partizánom fašisti 19. novembra 1944 dedinu vypálili. Úplne zničili 67 domov a 60 hospodárskych budov.

Matiaška okres Vranov nad Topľou

V polovici roka 1943 vznikla neďaleko obce partizánska jednotka Čapajev. Partizánom tejto jednotky, ale i ďalším, obyvateľstvo poskytovalo všestrannú pomoc. Desiat občanov Matiašky sa stalo ich príslušníkmi. Za aktívnu pomoc partizánom a za účasť obyvateľov obce v partizánskych jednotkách fašisti 7. septembra 1944 Matiašku čiastočne vypálili. Úplne zhorelo 14 domov a 16 hospodárskych stavísk.

Nižná Sitnica okres Vranov nad Topľou

Obyvatelia obce sa aktívne zúčastnili protifašistického odboja. Pôsobila tu partizánska jednotka Čapajev a partizánsky zväzok Stalin, ktorým poskytovali všestrannú pomoc. Za účasť v partizánskom hnutí a pomoc partizánom fašisti 21. novembra 1944 dedinu vypálili. Zhorelo 66 domov a 69 hospodárskych stavísk.

Petrovce okres Vranov nad Topľou

Od marca do polovice septembra 1944 v okolí Petroviec pôsobila partizánska jednotka Čapajev. Miestne obyvateľstvo partizánom mnohostranne pomáhalo. Donášalo im potraviny, šatstvo, staralo sa o ranených, robilo im spojky a zúčastňovalo sa na bojových akciách s partizánmi. Za aktívnu pomoc partizánom a účasť obyvateľstva v partizánskych jednotkách fašisti 7. septembra 1944 Petrovce vypálili. Zhorelo 38 domov a hospodárskych stavísk.

Piskorovce okres Vranov nad Topľou

Obyvatelia pomáhali príslušníkom partizánskej jednotky Čapajev. Dodávali im potraviny, poskytovali ubytovanie, povozy, šatstvo a robili spojky. Za túto činnosť fašisti počas útoku proti Čapajevovom 20. novembra 1944 obyvateľov z obce násilne vyhнали a obec úplne vypálili.

Prituľany okres Vranov nad Topľou

Občania pomáhali partizánom šatstvom, poskytovaním povozov a ubytovania. V Prituľanoch pôsobila partizánska jednotka Čapajev a oddiel Majorov. Dňa 24. novembra 1944 fašisti obec vypálili. Zhoreli všetky domy aj s hospodárskymi budovami.

Rafajovce okres Vranov nad Topľou

Obyvatelia obce aktívne pomáhali, najmä v druhej polovici roka 1944, partizánskej jednotke Čapajev. Počas útoku proti partizánom fašisti 20. novembra 1944 všetkých obyvateľov násilne evakuovali a dedinu zapálili. Zhoreli všetky domy a hospodárske staviská.

Rohožník okres Vranov nad Topľou

Aj občania Rohožníka poskytovali partizánom z jednotky Čapajev všestrannú pomoc. Obec bola vypálená 24. novembra 1944. Fašisti podpálili všetky domy a staviská.

Ruská Poruba okres Vranov nad Topľou

Obyvatelia Ruskej Poruby pomáhali partizánskym jednotkám Čapajev a Majorov. Preto 24. novembra 1944 fašisti obec za trest úplne vypálili.

Veľká Domaša okres Vranov nad Topľou

Obyvatelia intenzívne pomáhali partizánom pôsobiacim v okolí obce. Fašisti 20. novembra 1944 počas útoku proti partizánom z jednotky Čapajev obyvateľov násilne evakuovali a obec vypálili.

Vyšná Sitnica okres Vranov nad Topľou

Obyvatelia obce sa aktívne zúčastnili protifašistického odboja. V jej okolí pôsobila partizánska jednotka Čapajev. Občania zásobovali partizánov potravinami, šatstvom, poskytovali im ubytovanie a robili im spojky. Dňa 24. novembra 1944 fašisti dedinu prepadli a vypálili. Celkom zhorelo 80 domov i s hospodárskymi budovami a čiastočne tri domy.

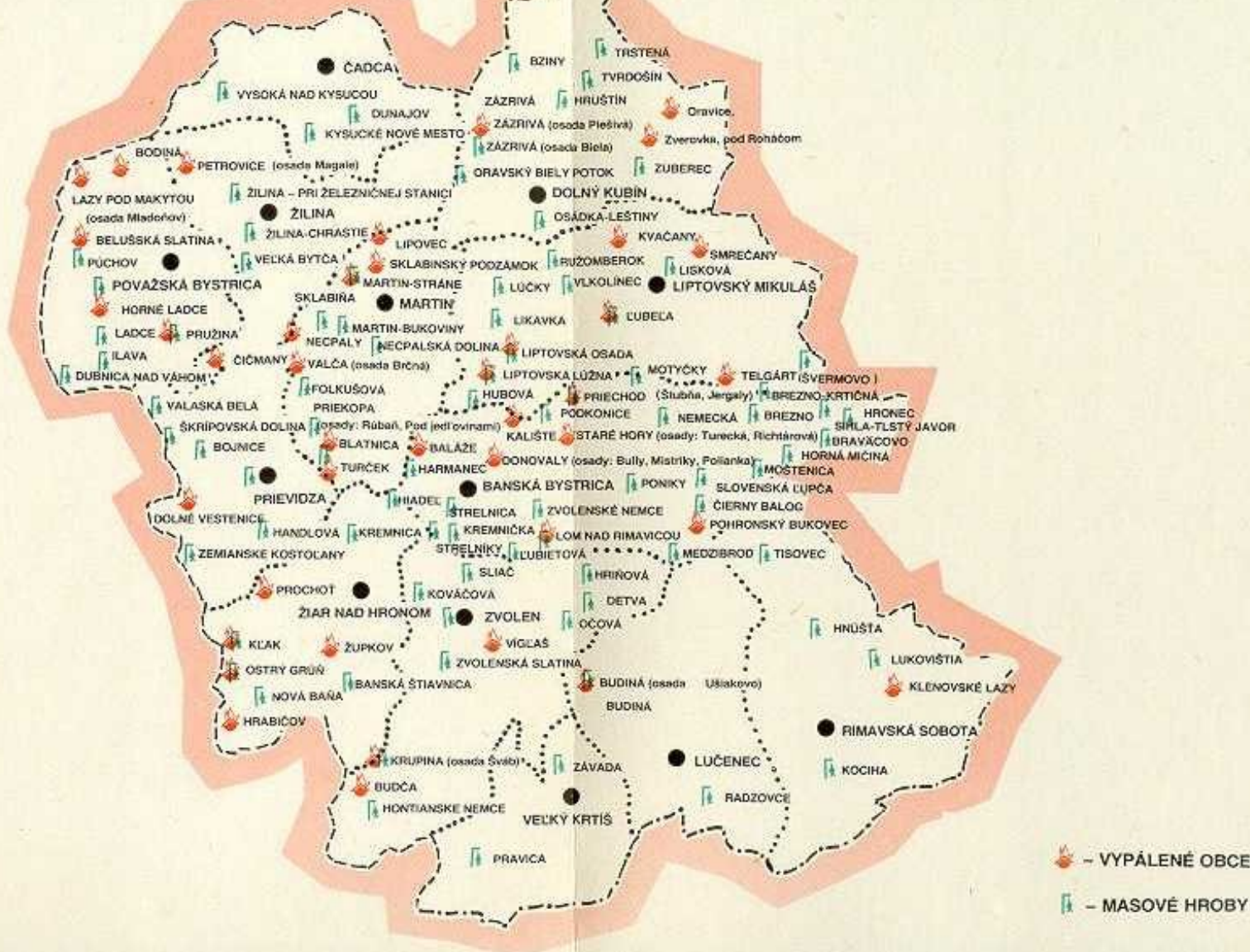
Závada okres Vranov nad Topľou

Obyvatelia Závady sa tiež zapojili do protifašistického odboja. Veľmi aktívne podporovali partizánsku jednotku Čapajev. Robili partizánske spojky a zúčastňovali sa bojových akcií spolu s partizánmi. Za pomoc partizánom nacisti 21. novembra 1944 Závadu vypálili. Úplne zhorelo 70 domov a 69 hospodárskych stavísk.

FAŠISTICKÉ REPRESÁLIE NA STREDNOM SLOVENSKU

VYPÁLENÉ OBCE NA STREDNOM SLOVENSKU

VYPÁLENÉ OBCE A MASOVÉ HROBY V STREDOSLOVENSKOM KRAJI

Baláže okres Banská Bystrica

Počas SNP sa obyvatelia obce aktívne zapojili do boja proti hitlerovským okupantom a ich domácim prisluhovačom. Po prechode povstalcov do hôr sa obec stala jedným z partizánskych centier. V zime 1944-1945 pôsobili v okolí obce partizánske jednotky Smrť fašizmu a Pomstiteľ. Obyvatelia Balážov ich zásobovali potravinami, šatstvom, liekmi a ošetrovali ranených. V obci pôsobil Pracovný výbor KSS, ktorý viedol František Kubač. Vydával ilegálne noviny Hlas ľudu, Partizán a letáky v maďarskom a nemeckom jazyku. Pôsobili tu aj pracovníci Slobodného slovenského vysielачa. Fašistické jednotky po viacerých neúspešných pokusoch 20. marca 1945 dedinu obsadili, celú ju vyrabovali a nakoniec zapálili. Zhorelo 34 domov aj s hospodárskymi budovami, 2 domy boli vypálené čiastočne. Bez prístrešia a najzákladnejších existenčných prostriedkov zostalo 57 rodín.

Kalište okres Banská Bystrica

Obyvatelia obce ešte pred vypuknutím Povstania pomáhali zásobovať partizánov potravinami, liekmi, vykonávali spravodajskú službu. Po prechode povstalcov do hôr sa Kalište stalo jedným z hlavných partizánskych centier. Od novembra 1944 tu sídlili štáby viacerých partizánskych jednotiek. Obyvatelia sa obetavo starali najmä o chorých partizánov. Fašistické jednotky podnikli na obec viacero útokov. Posledný, najtragickejší, uskutočnili 18. marca 1945 v skorých ranných hodinách. Po obsadení obce domy vyrabovali a podpálili. Zo 42 domov v obci Kalište zostalo po 18. marci 1945 iba 6 nevypálených

Kremnička okres Banská Bystrica

V obci pracoval ilegálny revolučný národný výbor. Obyvatelia Kremničky boli svedkami hromadných vražd, ktoré patria k najbrutálnejším na celom území Slovenska. Protitankové zákopy a bunkre neďaleko dediny sa stali spoločnými hrobmi mnohých väzňov banskobystrickej väznice. Prvú popravu fašisti uskutočnili 5. novembra 1944 ráno. K protitankovému zákopu neďaleko lesíka dovezli skupinu väzňov, ktorých najprv okradli o cennejšie veci, menejhodnotné spálili. Potom ich po jednom privádzali k zákopu a strieľali do tyla. Druhá poprava sa konala 20. novembra 1944. V ten deň zavraždili aj väzňov z Krupiny, ktorých priviezli do banskobystrickej väznice 19. novembra 1944. Tretiu popravu nacisti vykonali 12. decembra 1944, pričom v protitankovom zákope zavraždili 300 osôb. Ďalší masový hrob zaplnili obeťami 19. decembra 1944 vo Vyšnom Potoku, kde našlo smrť 93 ľudí. Dňa 5. januára 1945 fašistickí zločinci pri Kremničke opäť vraždili. V hromadnom hrobe Pod Stranou sa po oslobodení našlo 109 obetí. Neskôr títo katani vykonali popravu 9 osôb. Medzi obeťami fašistickej zvole boli členovia ilegálnej KSS členovia revolučného národného výboru, slovenskí i francúzskí partizáni, povstaleckí vojaci, rasovo prenasledovaní občania s rodinami, ale aj príslušníci amerických leteckých síl. Po oslobodení bolo z masových hrobov v Kremničke exhumovaných celkove 747 obetí, z toho 211 žien a 58 detí.

Nemecká okres Banská Bystrica

Svedkom fašistických ukrutností sa stala vápenná pec v Ráztockej doline pri obci Nemecká. V plameňoch vápenky od 4. do 11. januára 1945 našlo smrť takmer 900 ľudí! Väzňov privádzali fašistickí vrahovia na nákladných autách z Krajskej väznice v Banskej Bystrici. Najskôr ich obrali o cennejšie veci a potom strelnou ranou do týla usmrtili. Telé obetí padali do ohňa vápenky. Popol fašisti vysýpali do rieky Hron. Tieto hromadné vraždy vykonali príslušníci SD a Einsatz-komanda 14. Pred začatím hromadného vraždenia museli všetci aktéri vražd podpísať tzv. Prehlásenie o mlčanlivosti. V plameňoch vápenky zahynul i predseda ilegálnej organizácie KSS a Revolučného národného výboru v Nemeckej Juraj Majer, predseda RNŤ v Banskej Štiavnici Ján Abrahám, Peter Piso z Medzilaboriec - príslušník povstaleckého letectva, Krista Lukovská zo Zvolena, evanjelický kňaz Láslo Remete z Jelšavy a ďalší. Vo vápenke zahynuli aj mnohí príslušníci iných národov a národností, ktorí sa zúčastnili Slovenského národného povstania. Medzi nimi boli aj sovietskí a francúzski partizáni, letci americkej armády a ďalší. Hromadné vraždenie pri obci Nemecká začalo už 3. decembra 1944, keď do jamy po bombardovaní nacisti pohádzali telá 8 rasovo prenasledovaných občanov, ktorých deň predtým zadržali na samote Halgaš

- *Pohronský Bukovec okres Banská Bystrica*

Počas SNP v obci a jej okolí pôsobili viaceré partizánske jednotky. Neďaleko Bukovca si zriadili výcvikové stredisko. Miestni obyvatelia v zimných mesiacoch 1944-1945 aktívne spolupracovali s partizánmi i povstaleckými vojakmi. Zásobovali ich potravinami, vykonávali spravodajskú službu, pomáhali pri kopaní bunkrov, ošetrovali ranených povstalcov. Dňa 3. novembra 1944 fašisti zajali v dome Jozefíny Rybárovej generála Rudolfa Viesta a generála Jána Goliana s niekoľkými príslušníkmi Vysokoškolského strážneho oddielu. Za pomoc povstalcom fašistickí okupanti obec dňa 19. decembra 1944 obsadili a vypálili 4 domy. Zavraždili matku 6 detí Annu Rybárovú. Dňa 21. februára 1945 obec vyrabovali a podpálili. Z obce zostalo iba 39 rumovísk

- *Priechod okres Banská Bystrica*

Počas SNP i po prechode povstalcov do hôr miestni obyvatelia poskytovali všestrannú pomoc príslušníkom viacerých partizánskych jednotiek, ku ktorým sa pridalo 18 obyvateľov. V rámci odvetných opatrení fašisti obec viackrát prepadli. Dňa 16. februára 1945 všetky domy vyrabovali a podpálili. Úplne zhorelo 166 domov aj s hospodárskymi staviskami, 7 zhorelo čiastočne.

- *Staré Hory (osady Turecká a Richtárová)
okres Banská Bystrica*

Do SNP sa zapojilo 494 obyvateľov obce. Bojovali v Starohorskej doline ako príslušníci viacerých partizánskych jednotiek. Do radov 1. československej armády na Slovensku vstúpilo 340 obyvateľov. Fašisti 1. novembra 1944 obsadili osadu Turecká a vypálili v nej 4 domy a budovu školy. Útoky na osady Turecká a Richtárová, kde sídlil štáb 1. československej partizánskej brigády J. V. Stalina a štáb oddielu partizánskej brigády Pomstiteľ, zopakovali viackrát. Osadu Richtárová 18. marca 1945 vypálili

- *Telgárt okres Banská Bystrica*

- *V obci pracoval od 20. augusta 1944 revolučný národný výbor. Organizoval pomoc partizánom a povstaleckej armáde, v ktorej bojovalo 152 miestnych obyvateľov. Dňa 3. septembra 1944 fašistické vojská obec obsadili. Pri protiútoky povstalcov sa rozpúťali prudké boje. Povstalci donútili okupantov ustúpiť. Obec v ten istý deň vyrabovali a vypálili. Úplne zhorelo 260 obytných domov*

- *Liptovská Lužná okres Liptovský Mikuláš*

Od jari 1944 pracoval v Liptovskej Lúžnej revolučný národný výbor. Obyvatelia sa hromadne zapojili do SNP predovšetkým ako príslušníci partizánskych jednotiek. Bojovali v 1. československej partizánskej brigáde J. V. Stalina i v 6. taktickej skupine povstaleckej armády, proviantom zásobovali partizánsky tábor na Prašivej. Dňa 9. februára 1945 obec obsadili príslušníci Zvláštného komanda ZbV 27 z Ružomberka, pričom tu vykonali domové prehliadky, zavraždili 9 občanov a 2 partizánov, do základov vypálili 6 domov s 3 hospodárskymi staviskami, ďalšie 2 domy vypálili čiastočne.

- *Liptovská Osada okres Liptovský Mikuláš*

Ilegálni pracovníci a obyvatelia tejto dediny všestranne pomáhali partizánom. Viacerí občania bojovali v partizánskych jednotkách a 1. československej armáde na Slovensku. Koncom októbra 1944 fašisti zajali 3 povstaleckých vojakov a 2 miestnych obyvateľov. Dňa 1. novembra 1944 ich zavraždili v chotári obce na lokalite Ratiská. Príslušníci Zvláštného komanda ZbV 27 dňa 28. marca 1945 vypálili 15 domov.

- *Lubel'a okres Liptovský Mikuláš*

Miestny revolučný národný výbor vznikol v obci 28. augusta 1944. Po prechode povstalcov do hôr obyvatelia zásobovali partizánske jednotky šatstvom a obuvou. Na Železný vyvážali zbrane a muníciu, pre partizánov vykonávali spravodajskú službu. Dňa 24. marca 1945 trestná jednotka SS vypálila 13 obytných domov s hospodárskymi budovami.

- *Smrečany okres Liptovský Mikuláš*

V lete 1944 občania Smrečian prechovávali sovietskych utečencov z koncentračných táborov a sovietskych parašutistov - organizátorov partizánskeho hnutia. Počas SNP viacerí obyvatelia obce bojovali v radoch povstalcov. Dňa 28. októbra 1944 fašisti uskutočnili trestnú výpravu do Smrečian. Na viacerých miestach obec zapálili. Delostreleckou a mínometnou paľbou bolo zranených mnoho obyvateľov obce. Výsledkom trestnej výpravy boli 17 úplne vypálených domov, 7 domov vypálených čiastočne, ďalej 78 úplne vypálených a 7 čiastočne vypálených hospodárskych stavísk.

- *Blatnica okres Martin*

- *V Gaderskej a Blatnickej doline pôsobili viaceré partizánske jednotky. Obyvatelia obce pomáhali partizánom nielen materiálne, ale poskytovali im aj informácie o rozmiestnení a pohybe nepriateľských jednotiek. Za pomoc partizánom okupanti uskutočnili proti obyvateľom Blatnice niekoľko trestných výprav. Vypálili 17 domov, 20 hospodárskych stavísk a horáreň pod zámkom. Obec vydrancovali.*

- *Lipovec okres Liptovský Mikuláš*

- *Obyvatelia Lipovca pomáhali utečencom z koncentračných a zajateckých táborov a prevádzali ich k partizánom do Valce a Sklabine. Fašisti 5. septembra 1944 za trest podpálili dolný koniec obce, pričom úplne zhorelo 39 domov a 35 hospodárskych stavísk.*

• *Priekopa okres Martin*

V obci sa už 26. decembra 1942 vytvoril ilegálny revolučný národný výbor. Až 273 obyvateľov sa zúčastnilo SNP - ako príslušníci povstaleckej armády a partizánskych jednotiek. Obyvatelia Priekopy zásobovali partizánske jednotky, ktoré operovali v okolí obce a v Malej Fatre. Fašisti 6. septembra 1944 podpálili východnú časť a 9. septembra 1944 západnú časť obce. Do 20. septembra 1944 v Priekope vypálili 77 domov a 117 hospodárskych budov.

• *Skľabinský Podzámok okres Martin*

Obyvatelia obce zásobovali partizánsku základňu v Kantorskej doline a viacerí bojovali v 1. československej partizánskej brigáde gen. M. R. Štefánika. Dňa 29. septembra 1944 nemecká prieskumná jednotka narazila v Skľabinskom Podzámku na partizánsku hliadku. Obec vyrabovali a zapálili. Zhorelo 41 domov, všetky stodoly, sýpky a ostatné hospodárske staviská. Nakoniec vypálili aj renesančný kaštieľ

- *Bodiná okres Považská Bystrica*

V marci 1944 v obci vznikol ilegálny revolučný národný výbor. Obyvatelia zabezpečovali proviant pre povstalcov a zúčastňovali sa prác pri zatarasovaní prístupových ciest smerom na Veľkú Čiernu a Rajec. Dňa 24. septembra 1944 utvorili bojovú jednotku, ktorá sa zúčastnila bojov o Prečín. Dňa 16. decembra 1944 fašisti vypálili osady Marek a Studená. Neskôr - 17. apríla 1945 - vypálili v Bodinej 8 poľnohospodárskych usadlostí.

- *Lazy pod Makytou - osada Mladoňov okres Považská Bystrica*

Obyvateľstvo podporovalo príslušníkov 2. československej partizánskej brigády J. V. Stalina a pomáhalo aj pri pokuse brigády o prechod na Moravu. Dňa 29. októbra 1944 na osadu zaútočili jednotky SS. . Esesáci vyrabovali všetky príbytky. Drevené chalupy poliali benzínom a zapálili. Vypálili celkove 14 domov a 25 hospodárskych budov

- *Budča okres Zvolen*

Začiatkom augusta 1944 vznikol v Budči ilegálny revolučný národný výbor. Počas SNP sídlila v obci časť 2. československej samostatnej paradésantnej brigády. Dňa 18. marca 1945 fašisti obec vypálili. Úplne zhorelo 32 a čiastočne 15 domov. Z hospodárskych stavísk bolo úplne zničených 12 a čiastočne 8.

- *Krupina okres Zvolen*

Ilegálny revolučný národný výbor v Krupine vznikol začiatkom roka 1944. Počas SNP pracoval v Krupine okresný i miestny revolučný národný výbor. V okolí Krupiny pôsobil partizánsky zväzok Alexander Nevský a v meste sídlil štáb oddielu francúzskych partizánov. Obyvatelia Krupiny partizánov všemožne podporovali. Dňa 18. októbra 1944 fašisti vypálili osadu Šváb, kde bolo sídlo štábu partizánskeho zväzku Alexander Nevský. Zhoreli všetky obytné domy aj hospodárske staviská.

- *Víglaš okres Zvolen*

Revolučný národný výbor tu vznikol v marci 1944. V chotári obce pôsobila 2. československá partizánska brigáda Za slobodu Slovanov a v jej radoch bojovali traja obyvatelia obce. Víglašania podporovali povstalcov najmä potravinami a ostatným materiálom. Fašisti 23. februára 1945 dedinu vypálili. Celkove okupanti do základov vypálili 16 domov a čiastočne 156, úplne zničili 16 hospodárskych stavísk a čiastočne 53.

- *Hrabičov okres Žiar nad Hronom*

Obyvatelia obce počas Slovenského národného povstania podporovali povstalecké jednotky, ktoré bránili vstup do Kľakovskej doliny. Po prechode povstalcov do hôr zásobovali potravinami a šatstvom príslušníkov 2. československej partizánskej brigády Za slobodu Slovanov. Hrabičov v dňoch 23. -24. januára 1945 postihol teror špeciálnej proti partizánskej jednotky Edelweiß. Obyvateľov obce fašisti násilne vysťahovali a obec vypálili. Zhorelo alebo vážne poškodených bolo 49 obytných domov a 26 hospodárskych budov.

Kľak okres Žiar nad Hronom

Obyvatelia obce sa veľmi aktívne zapájali do protifašistického odboja. Podporovali najmä partizánsku brigádu kpt. Jána Nálepku. Zásobovanie partizánov organizoval revolučný národný výbor, ktorý vznikol 18. júla 1944. Obyvatelia obce boli kruto postihnutí fašistickým terorom. Dňa 21. januára 1945 špeciálny protipartizánsky oddiel Edelweis a príslušníci Heimatschutzu vtrhli do obce Nový Kľak, kde postrieľali 84 obyvateľov. Domy aj s obeťami podpálili. V časti obce Starý Kľak všetkých obyvateľov z domov vyhнали, domy vyrabovali a dobytok postrieľali. Celý Kľak - 132 obytných domov a hospodárskych stavísk - fašisti vypálili

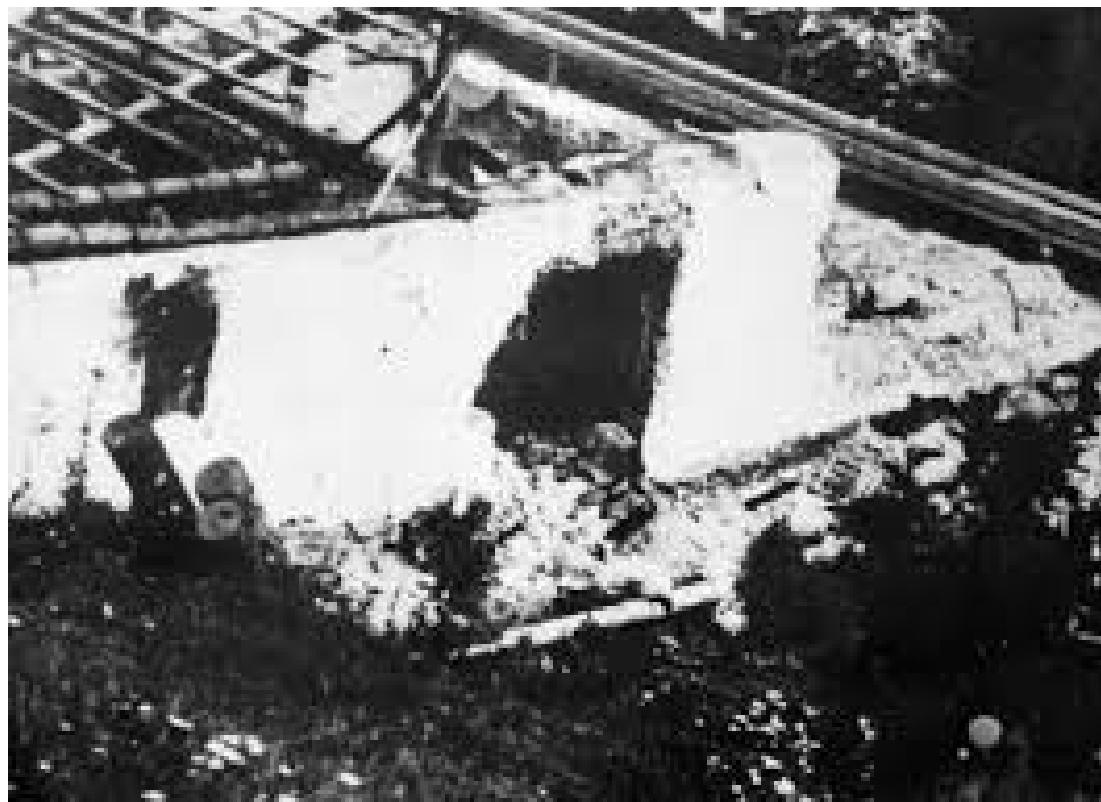

Kremnica okres Žiar nad Hronom

Roku 1944 Kremničania zorganizovali partizánsku skupinu, ktorá počas Slovenského národného povstania bojovala ako 5. oddiel 1. československej partizánskej brigády M. R. Štefánika. Obyvatelia Kremnice pod vedením revolučného národného výboru pomáhali zásobovať partizánske jednotky a budovať obranu mesta. Dňa 6. októbra 1944 pohotovostný oddiel Einsatzkommando 14 a oddiely POHG vtrhli do mesta a zatkli viacerých obyvateľov. V pivniciach kremnického gestapa neľudským spôsobom mučili desiatky osôb. Obete odvážali na rôzne miesta: časť povraždili vo Zvolene, 182 osôb v Dolnom Turčeku a 261 osôb sa po oslobodení našlo v 9 masových hrobách priamo v meste a jeho okolí. Začiatkom apríla 1945 musela časť obyvateľov Kremnice evakuovať. Fašisti mesto vyrabovali, 109 obytných domov vypálili úplne a 32 čiastočne

Ostrý Grúň okres Žiar nad Hronom

Obyvatelia Ostrého Grúňa aktívne pomáhali príslušníkom partizánskych jednotiek Jan Žižka a Vorošilov v pohorí Vtáčnik. Partizánov zásobovali potravinami, liekmi a šatstvom. Za túto pomoc obec postihol krutý teror a represálie fašistov. Dňa 21. januára 1945 dve skupiny špeciálnej protipartizánskej jednotky Edelweis 6 a príslušníci Heimatschutzu Ostrý Grúň obkľúčili. Tretia skupina vtrhla priamo do obce a vyhnala obyvateľov z domov. Nahnali ich do domu Izidora Debnára, kde 62 z nich, medzi nimi ženy, deti a starcov, surovo zavraždili. Dom s obeťami podpálili. Dňa 24. januára 1945 fašisti opäť vtrhli do Ostrého Grúňa, obec vyrabovali a podpálili. Úplne zničili 112 a čiastočne 5 obytných domov, 78 hospodárskych stavísk vypálili úplne a 22 čiastočne.

Prochoť okres Žiar nad Hronom

Obyvatelia obce pomáhali príslušníkom partizánskych jednotiek v pohorí Vtáčnik. V zimných mesiacoch 1944-1945 v obci sídlil štáb partizánskej brigády kpt. J. Nálepku a v decembri 1944 štáb partizánskeho oddielu Ernst Thälmann. Za pomoc partizánom obec postihli fašistické represálie. Prvýkrát fašistické jednotky vtrhli do Prochoťa 4. januára 1945. Dňa 21. januára 1945 špeciálna proti partizánska jednotka Edelweis prepadla obec druhýkrát. Dňa 18. marca 1945 fašisti vtrhli do dediny tretíkrát - vypálili domy a hospodárske budovy. V Prochoti bolo úplne vypálených 140 obytných domov a 120 hospodárskych stavísk, čiastočne 15 domov a 100 hospodárskych stavísk.

Župkov okres Žiar nad Hronom

Obyvatelia obce podporovali partizánske jednotky v pohorí Vtáčnik. V zimných mesiacoch 1944-1945 zásobovali partizánsku brigádu kpt. J. Nálepku potravinami a šatstvom. Po 21. januári 1945 sa obyvatelia na príkaz fašistov museli z obce vystahovať. Dňa 23. januára 1945 príslušníci špeciálnej proti partizánskej jednotky Edelweis Župkov vyrabovali a vypálili: 130 obytných domov a 140 hospodárskych stavísk zhorelo úplne a 10 domov čiastočne.

- *Petrovice - osada Magále okres Žilina*

Obyvatelia tejto osady pomáhali antifašistom a utečencom zo zajateckých a koncentračných táborov. Podporovali partizánske jednotky, ktoré pôsobili v tomto kraji. Okupačné jednotky, i gardisti viackrát urobili razie v tejto osade. Dňa 12. decembra 1944 fašisti obsadili Petrovskú a Štiavnickú dolinu a prístupy od Maková a Veľkých Karlovíc. Po príchode do Magál okolo 9. hodiny prikázali obyvateľom osady opustiť príbytky. Potom vypálili 18 domov

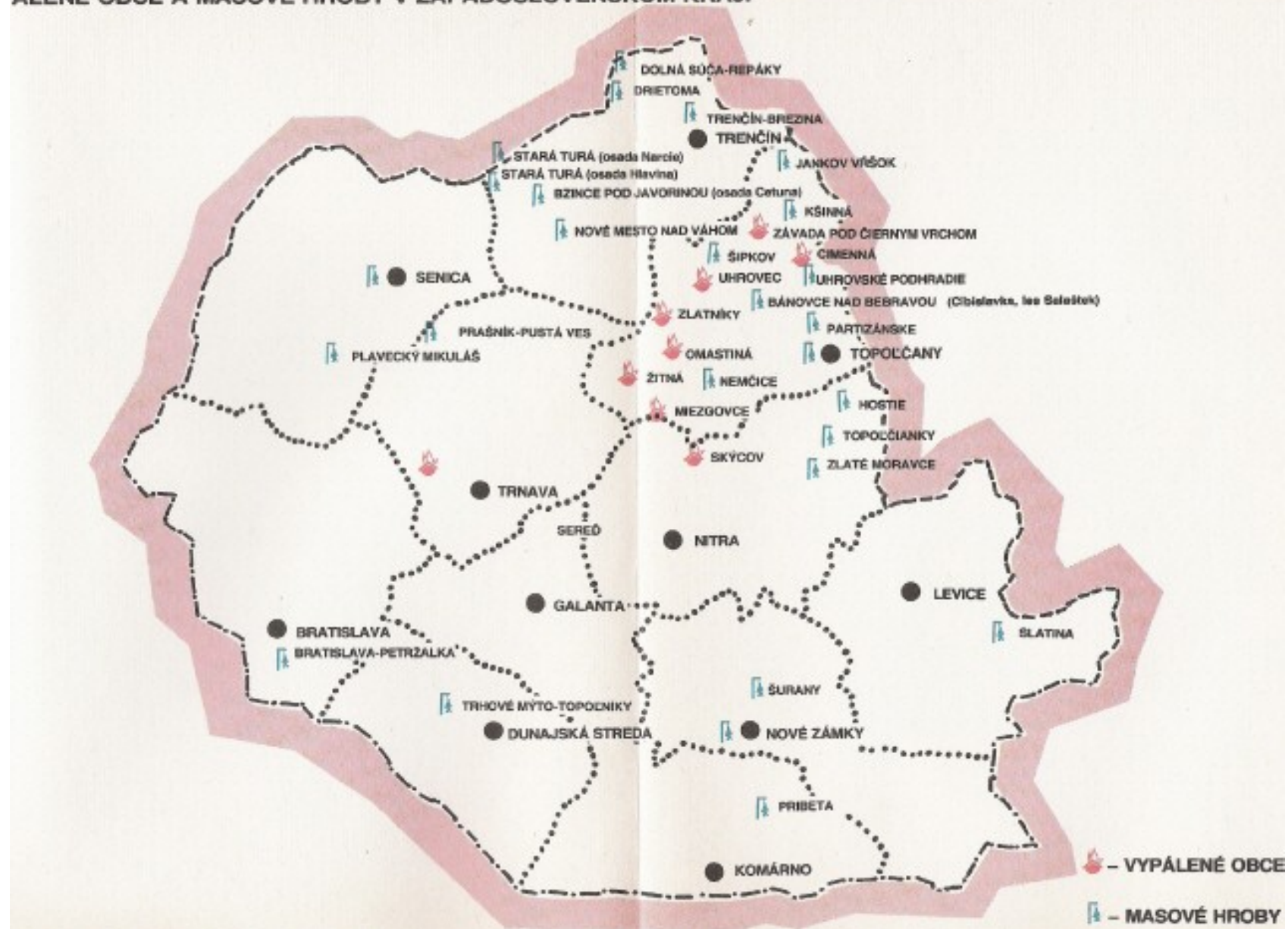
- *Čičmany okres Žilina*

Obyvatelia Čičmian sa počas SNP aktívne zúčastňovali bojov proti okupantom v Rajeckej doline ako príslušníci 2. československej partizánskej brigády M. R. Štefánika. Po prechode povstalcov do hôr sústavne pomáhali partizánskym jednotkám, ktoré sa zdržiavali v okolí obce, respektíve týmto regiónom prechádzali. Úplne vypálili 47 a čiastočne 85 drevených domov.

FAŠISTICKÉ REPRESÁLIE NA ZÁPADNOM SLOVENSKU

VÝPÁLENÉ OBCE NA ZÁPADNOM SLOVENSKU

ŤALENÉ OBCE A MASOVÉ HROBY V ZÁPADOSLOVENSKOM KRAJI

- *Skýcov okres Nitra*

- *Občania Skýcova sa aktívne zapojili do boja proti fašistom a už 29. augusta 1944 vytvorili partizánsku jednotku Skýcov. Deväť obyvateľov obce vstúpilo do Nitrianskej partizánskej brigády, ktorá pôsobila v okolí. Fašisti za trest obsadili obec 15. marca 1945. O deň neskôr fašisti obec vydrancovali a podpálili, pričom úplne zhorelo 266 domov*

- *Miezgovce okres Senica*

Ilegálny revolučný národný výbor v Miezgovciach vznikol 25. februára 1944. V radoch partizánskeho zväzku Jan Žižka, ktorý operoval v okolí, pôsobilo 52 obyvateľov. Fašisti 29. októbra 1944 obec obsadili, vydrancovali a vypálili. Zhorelo 37 domov, škola a 12 hospodárskych budov. Dňa 15. februára 1945 sa fašisti do Miezgoviec vrátili a dali nastúpiť všetkých mužov.

- *Podhradie okres Senica*

Obyvatelia obce podporovali partizánsky zväzok Jan Žižka a prvý oddiel Brigády kpt. Jána Nálepku pod vedením Vasilija Ivanoviča Ponomarenka. Fašisti už 26. septembra 1944 vypálili časť obce, nazývanú Biela Bukovina. V Podhradí 23. februára 1945 nastal boj príslušníkov Einsatzkomanda 13 s oddielom Štúr 2. československej partizánskej brigády J. V. Stalina pod vedením Jozefa Tuša.

- *Uhrovec okres Senica*

Viac ako dvesto občanov sa pridalo k jednotkam partizánskeho zväzku Jan Žižka. V niektorých prípadoch to boli aj celé rodiny. Fašisti obec 4. novembra 1944 vydrancovali a vypálili. Pri represáliách úplne zhorelo 35 domov a 18 hospodárskych stavísk, čiastočne 5 domov a 3 hospodárske staviská.

- *Zlatníky okres Senica*

Pred Povstaním sa v Zlatníkoch vytvoril revolučný národný výbor. V okolí operoval partizánsky zväzok Ján Žižka a partizánska brigáda Bohdan Chmel'nickij. Dňa 30. novembra 1944 za pomoc partizánom fašisti obec prepadli, vypálili päť domov a staviská na polesiach Stará Huta, Stará Hora, Javorina i časť Kulháňa. Dňa 17. januára 1945 hitlerovci obec znovu prepadli, zapálili dva domy.

- *Žitná okres Senica*

V okolí Žitnej pôsobil partizánsky zväzok Ján Žižka, ku ktorému sa pridalo niekoľko miestnych občanov. Za pomoc partizánom fašisti 22. novembra 1944 Žitnú vypálili.

- *Stará Turá - osada Narcie okres Trenčín*

V okolí osady od jesene 1944 pôsobili partizáni. Určitý čas tu sídlil aj štáb 2. československej partizánskej brigády J. V. Stalina. V dňoch 3.-4. marca 1945 vtrhli do osady nacistické proti partizánske jednotky a obyvateľov vyhнали. Nakoniec osadu celkom vypálili.

- *Prašník-Pustá Ves okres Trnava*

Obyvatelia osady počas Slovenského národného povstania pomáhali partizánom, ktorí operovali v okolí. Dňa 8. marca 1945 osadu podpálili. Zhoreli pritom dva domy a tri hospodárske staviská

✓ Po víťazstve národov proti hitlerovskej koalícii nad nemeckým fašizmom a jeho spojencami boli pred Medzinárodným súdnym tribunálom v Norimbergu od 20. 11. 1945 do 4. 10. 1946 súdení a odsúdení tí, ktorých zločiny sa označovali ako genocída. Absolútna väčšina zločincov rôzneho kalibru však v dôsledku prehŕbujúcich sa nezhôd medzi bývalými spojencami protifašistickej koalície v povojnových rokoch, v období studenej vojny, v 60. rokoch, nebola, respektíve ani v súčasnosti nie je potrestaná.

✓ Súdne procesy s pohlavármi slovenského totalitného režimu pred Národným súdom v Bratislave v rokoch 1945-1947, procesy z roku 1958 s vrahmi z Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy, ich pomocníkmi a s príslušníkmi špeciálnej proti partizánskej jednotky Edelweis z roku 1962 v plnom rozsahu odhalili tvár nacistických zločincov i zdroje fašizmu.

KONCENTRAČNÉ TÁBORY, TÁBORY SMRTI

ÚVOD

PRACOVNÉ TÁBORY NA SLOVENSKU

NACISTICKÉ KONCENTRAČNÉ TÁBORY

VYHLADZOVACIE TÁBORY

Úvod

- ✓ *Na území Slovenska počas druhej svetovej vojny neboli vybudované koncentračné tábory, v ktorých by systematicky vraždili. Boli tu však zberné tábory (do ktorých prichádzali povolaní na odtransportovanie do Poľska) a pracovné tábory a strediská, v ktorých vykonávali fyzickú prácu.*
- ✓ *Sústredenie do zberných a pracovných táborov na Slovensku bolo jednou z možností ako izolovať od ostatnej spoločnosti a ako využiť ako pracovnú silu.*
- ✓ *Na Slovensku bolo vytvorených niekoľko pracovných táborov, v ktorých väzni nútene vykonávali ťažkú manuálnu prácu. Fyzická práca mala byť pre nich trestom za to, že dovtedy sa venovali len “neužitočnej” práci, ktorá viedla k údajnému “priživovaniu sa” na slovenskej spoločnosti.*
- ✓ *Väzňom bola nariadená pracovná povinnosť – niektorí ju mali plniť v prospech nemeckej Ríše (čo znamenalo odtransportovanie do nemeckých koncentračných a vyhladzovacích táborov v Poľsku), tí “šťastnejší” si túto povinnosť plnili na slovenskom území.*

PRACOVNÉ TÁBORY NA SLOVENSKU

- Najväčšie pracovné tábory boli vybudované v **Novákoch, Sereďi a vo Vyhniach**.
- V každom tábore žilo niekoľko stoviek robotníkov s rodinnými príslušníkmi.
- Robotníci sa venovali výrobe rôznych výrobkov.
- V **Novákoch** malo najväčšie zastúpenie krajčírstvo (výroba konfekčného oblečenia, čiapok, kožuchov, kobercov...),
- v **Sereďi** zase stolárska výroba (nábytok si tu dal vyrobiť aj samotný minister vnútra Alexander Mach) a v najmenšom tábore –
- vo **Vyhniach** prevažovali stavebné práce na výstavbe tamojších kúpeľov či výroba chemotechnických výrobkov (vazelína, prášky na čistenie, mydlá a podobne).
- Tábory žili z toho, čo vyrobili a čo si sami zarobili. Okrem remeselnej činnosti sa ich obyvatelia zaoberali aj poľnohospodárstvom, ktoré slúžilo najmä na zabezpečenie táborovej sebestačnosti

Po vypuknutí Slovenského národného povstania (29.8.1944) boli židovské pracovné tábory rozpustené. Niektorí členovia sa pridali k povstaniu, iní zostali na slobode. Pre mnohých však bolo toto obdobie slobody veľmi krátke. Nemeckí nacisti hneď na jeseň 1944 obnovili transporty do vyhladzovacích táborov (2. etapa deportácií: september 1944 – marec 1945)

Okrem pracovných táborov fungovalo na Slovensku aj niekoľko pracovných stredísk, v ktorých pracovali najmä mladí, fyzicky zdatnejší muži.

Približne 650 mužov sa podieľalo najmä na výstavbe rôznych vodných kanálov a hrádzí a ciest.

P. č.	Pracovný útvar	Vznik	Zánik	Obnovenie	Zánik
1.	Očová	26.5.1941	20.11.1941		
2.	Most na Ostrove	10.6.1941	10.12.1941		
3.	Dubnica nad Váhom	1941	15.11.1941		
4.	Nižný Hrabovec	?	?	1.8.1942	3.10.1942
5.	Veľké Kapušany	?	?		
6.	Lipníky (okr.Prešov)	1.7.1941	10.12.1941	1.4.1942	1.6.1943
7.	Petič (okr.Giraltovce)	1.6.1943	1944		
8.	Jarabá (okr. Brezno)	3.7.1942	21.11.1942		
9.	Bystré nad Topľou	1.7.1942	8.11.1942		
10.	Hanušovce nad Topľou	1.7.1942	8.11.1942		
11.	Ptíčie	1.7.1942	8.11.1942		
12.	Ilava	1.4.1943	21.12.1943		
13.	Revúca	10.3.1943	10.6.1944		
14.	Ústie nad Oravou	1.11.1943 (7.9.1943)	18.2.1944	15.5.1944 (15.6.1944)	31.12.1944

Rómsky holokaust na Slovensku

- *Pracovný tábor pre Židov v **Seredi** bol zriadený v septembri 1941 v časti vojenského objektu. Pôvodne sa so seredským táborom počítalo iba ako s táborom dislokačným, resp. táborom pracovným pre Židov, kde by sa využila pracovná sila tých, ktorí boli vyradení z verejného hospodárskeho života. Hlavným podnikom tábora bola veľká stolárska dielňa. V tábore sa nachádzala aj zámočnícka dielňa a prevádzka na výrobu betónového tovaru. Ženy boli zamestnané v krajčírskkej dielni, kde šili čiapky, rovnošaty, bielizeň, pracovné plášte. Väzni v tábore spávali na podobných drevených pričniciach ako väzni v Osvienčime. Tábor spočiatku strážilo 55 príslušníkov Hlinkovej gardy. Ženatí gardisti zarábali asi dvetisíc korún mesačne, slobodní o päťsto menej. V tom čase bol priemerný mesačný plat robotníka osemsto korún.*

- *V druhej etape, po potlačení SNP a následnej okupácii Slovenska nacistickými vojenskými a policajnými jednotkami bol v **Seredi zriadený koncentračný tábor**. Od septembra 1944 do marca 1945, bolo zadržaných a v tábore väznených 11 719 Židov. Do Serede sústredili Židov, ktorí ešte zostali na území Slovenska. V tábore boli Židia vystavení krutému zaobchádzaniu a vraždám. Väzni museli napríklad celú noc pochodovať po areáli tábora. Tých, ktorí spadli, zastrelili, alebo surovo zmlátili. V zime polievali väzňov studenou vodou. Posledný transport s 360 osobami odišiel zo Serede 31. marca 1945 do Terezína.*

Koncentračný tábor

❖ je miesto zadržiavania, obvykle bez rozhodnutia súdu veľkého množstva osôb pokladaných pre vládu z rôznych dôvodov za nepohodlných. Slúžiť môže rôznym cieľom: od miesta dočasnej izolácie osôb, o ktorých osude sa rozhodne neskôr, cez tábor nútenej práce teda, de facto, otrockej, až po miesto fyzickej likvidácie uskutočňovanej rôznymi metódami.

❖ Pojem koncentračného tábora je široký: od typu obvyklého väzenia vo forme barakov na oplotenom a stráženom území, po „továrne na smrť“ teda miesto koncentrácie ľudí pred ich úmyselnou záhubou v špeciálne preto skonštruovaných zariadeniach na zabíjanie (hlavne plynových komorách), a neskôr likvidácii tiel.

❖ Ten najhorší druh koncentračných táborov, nazývaných tiež vyhladzovacími tábormi, bol vytváraný predovšetkým tesne pred druhou svetovou vojnou a počas nej hitlerovským Nemeckom.

❖ Nemecký názov bol Konzentrationslager, v skratke KL (neskôr KZ).

❖ Veľká časť z nich bola vyhladzovacími tábormi, s čím sa pojem „koncentračný tábor“ najmä v Poľsku v značnej miere stotožnil.

❖ V súčasnosti je názov koncentračný tábor považovaný za eufemizmus a ako synonymum je používané vyhladzovací tábor, pretože tábory vykonávali genocídu.

• Čo bol koncentračný tábor?

• Koncentračné tábory (KT) zriadené v národno-socialistickom Nemecku (1933-1945) boli zberné tábory pre civilistov a zároveň jedným z najkrutejších nástrojov teroru Hitlerovho režimu. V koncentračných táboroch boli bez súdneho procesu väzení politickí protivníci, najskôr hlavne komunisti, socialisti a príslušníci iných politických strán, Židia, duchovní, cigáni a po roku 1939 aj milióny cudzincov. Príbližne do zimy 1941/42 bolo úlohou KT udržiavať Hitlerov teror, boli to miesta vykorisťovania, kde väzni žili ako otroci. Od zimy 1942 museli väzni v KT pracovať aj na výzbroji armády. Niekedy sa stalo, že z KT prepustili niekoľko jednotlivcov (väčšinou Rakúšanov, alebo Nemcov).

• Čo bol vyhladzovací tábor?

• Okrem Koncentračných táborov existovali ešte vyhladzovacie tábory. V týchto (napríklad Osvienčim - Birkenau, Treblinka, Sobibor, Kulmhof, Belzec, atď.) boli po selekcií alebo bez nej (selekcia: triedenie ľudí podľa toho či boli schopní pracovať) zavraždené milióny Židov z celej Európy v plynových komorách, ktoré tam boli nainštalované na tento účel. Rozsah prenasledovania počas nacionálno-socialistického teroru dokazujú záznamy Medzinárodnej vyhľadávacej služby Červeného kríža v Arolsene o KT. V Európe obsadenej nemeckými jednotkami bolo (okrem väzení a táborov pre vojnových zajatcov) 1226 hlavných táborov, 1011 vedľajších, alebo vonkajších táborov a 114 vyhladzovacích a židovských táborov.

Strážne orgány:

☐ *Všetky koncentračné a vyhladzovacie tábory podliehali národnosocialistickým Schutzstaffeln (dosl. „ochranné oddiely“, skratka SS) a strážili ich príslušníci SS.*

☐ *SS bola samostatná vetva Hitlerovej strany. Členovia SS boli pôvodne nasadzovaní ako ochranka stranických funkcionárov, neskôr hlavne ako strážcovia koncentračných táborov, v tajnej štátnej polícii, ako špecialisti na masové vraždy v plynových komorách, pri masových strelaniach, ktoré vykonávali tzv. Einsatzkommandos a nakoniec aj v samostatnej vojenskej jednotke SS.*

☐ *SS sa oficiálne mala „staráť o ochranu Fűhrera a ochranu vnútornej bezpečnosti Ríše.“ Až od roku 1941 patrili všetci príslušníci SS do tzv. Waffen SS (dosl. Zbrane SS).*

- Koncentračný tábor **Auschwitz I** bol nacistický koncentračný tábor založený v okupovanom juhozápadnom Poľsku, pri meste Osvienčim (nem. *Auschwitz*) v dnešnom Malopol'skom vojvodstve asi 50 km západne od Krakova. Tábor ležal na ľavom brehu rieky Sola. Pôvodne zamýšľaný ako zajatecký tábor počas druhej svetovej vojny slúžil ako administratívne centrum celého komplexu táborov okolo mesta. Neskôr boli v okolí mesta vybudované ďalšie tábory, predovšetkým obrovský **KZ Auschwitz II Birkenau**

• Koncentračný tábor **Auschwitz-Birkenau** bol najväčší nemecký vyhladzovací tábor v dobe nacizmu. Bol zriadený roku 1941 asi 3 km od zajateckého tábora Auschwitz I, v dedine Brzezinka neďaleko poľského mestečka Osvienčim asi 60 km západne od Krakova. Do koncentračného tábora Auschwitz-Birkenau bolo deportovaných približne 2,5 milióna ľudí. Odhaduje sa, že asi 1,1 milióna z nich tam bolo zavraždených. Asi 900 000 deportovaných hneď po príchode poslali do plynových komôr alebo zastrelili; asi 200 000 zomrelo na následky chorôb, podvýživy, týrania, lekárskeho pokusu alebo neskoršieho splynovania. „Auschwitz“ sa stal symbolom holokaustu, genocídy asi 6 miliónov európskych Židov a ďalších obetí: Rómov ruských a poľských nútených robotníkov, homosexuálov a ďalších „nepriateľov národného socializmu“.

• *Koncentračný tábor **Bergen-Belsen** bol nacistický koncentračný tábor pri Bergen v okrese Celle pri Hannoveri v Nemecku. Vznikol v roku 1940 z tábora pre vojnových zajatcov nemeckého Wehrmachtu. V roku 1944 sa uskutočnili takzvané „evakuačné transporty“, v ktorých boli do tábora privezení vyhladovaní, chorí a slabí zajatci z okolitých táborov. V posledných týždňoch pred oslobodením sa tu nachádzalo asi 41 000 väzňov. Celkovo tu bolo zavraždených alebo zahynulo v dôsledku podvýživy, nedostatočných sanitárnych podmienok, ťažkej práce, chorôb alebo brutálneho zaobchádzania asi 35-40 000 osôb. Bergen-Belsen sa týmto stal symbolom najukrutnejších skutkov systému nacistických koncentračných táborov.*

• **Buchenwald** bol nacistický koncentračný tábor vybudovaný v roku 1937 na vrchu Ettersberg, 9 km od nemeckého mesta Weimar. Išlo o jeden z najväčších koncentračných táborov v Nemecku. Väčšina väzňov pracovala v 140 interných a pracovných strediskách pre okolité zbrojné továrne. Väčšinu z asi 239 000 väznených tvorili Židia, politickí väzni, nábožensky prenasledovaní ako aj vojnoví zajatci. Prevažná časť pochádzala zo ZSSR, Poľska, Francúzska, Nemecka, Rakúska a Škandinávskych krajín. Zahynulo tu asi 43000 väzňov. Na niektorých väzňoch boli uskutočňované pseudovedecké pokusy, pri ktorých boli infikovaní infekčnými chorobami a následne na nich skúšali rôzne typy vakcín

- *Koncentračný tábor **Dachau** ležal asi 20 kilometrov severne od Mníchova. Na nariadenie Henricha Himmlera, vtedajšieho mníchovského policajného prezidenta, bol takto zriadený prvý trvalý koncentračný tábor v Nemeckej ríši na pozemku bývalej fabriky na výrobu munície východne od mestečka Dachau. Zomrelo tu viac než 43 000 ľudí. Telá väzňov z Dachau prezlečených do nemeckých uniforiem mali doložiť prepadnutie vysielача v Gliwiciach v auguste 1939.*

- **Flossenbürg** bol nacistický koncentračný tábor, ktorý postavila SS v máji 1938. Bol postavený v obci Flossenbürg v Hornom Falcku, blízko hraníc s Česko-Slovenskom. Od roku 1938, až do jeho oslobodenia v apríli 1945, prešlo táborom približne 90 000 väzňov a asi 30 000 ich tu aj zomrelo.
- Rudolf Viest a Ján Golian, slovenskí generáli a velitelia SNP boli popravení vo Flossenbürgu

- **Koncentračný tábor Helmbrechts** bol nacistický koncentračný tábor, ktorý vznikol počas 2. svetovej vojny v bavorskom meste Helmbrechts ako pobočka koncentračného tábora Flossenbürg. Bol to pracovný tábor, v ktorom boli sústredené mladé ženy zo Sovietskeho zväzu, Poľska, Protektorátu Čechy a Morava, Francúzska, Holandska a Nemecka. Boli sem poslané za podporovanie Židov, urážku vodcu, sabotáže a podobne činy. Pracovali tu pre nemecký zbrojný priemysel nepretržite v dvojsmennej dvanásťhodinovej prevádzke. Na začiatku roku 1945 sa tu nachádzalo asi 700 žien, ku ktorým 6. marca pribudlo 621 žien, ktoré sem nacisti dovliekli z Grünbergu (Zielona Góra) a Glogau (Głogów) v dnešnom Poľsku.

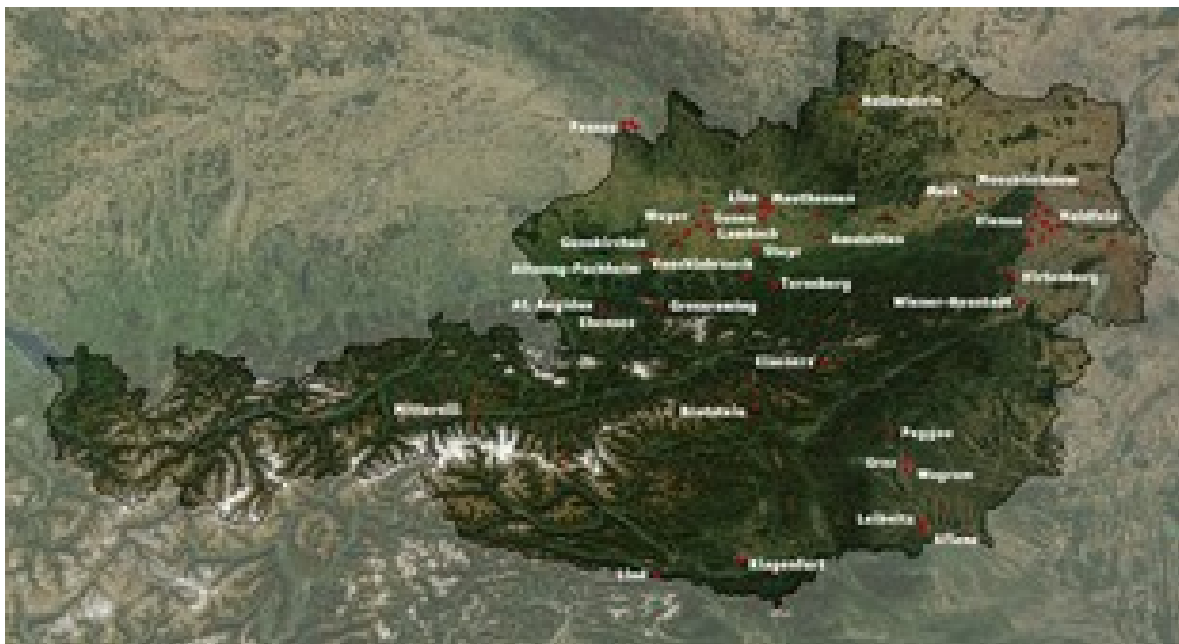
- **Koncentračný tábor Jasenovac** (po chorv. a srbsky: Logor Jasenovac; resp. **Логор Јасеновац**) bol vyhladzovací tábor postavený počas druhej svetovej vojny v Nezávislom štáte Chorvátsko režimom Ustašovcov. Nachádzal sa asi 115 km juhovýchodne od Záhrebu na brehu rieky Sávy. Bol založený v auguste 1941 a zlikvidovaný v apríli 1945. Jasenovac bol miestom genocídy etnických Srbov, ktorých Paveličov fašistický režim považoval za nepriateľov. (Srbi sú prevažne pravoslávni kresťania, na rozdiel od Chorvátov, ktorí sú poväčšine katolíci.) Okrem nich bolo v tábore zavraždených množstvo politických odporcov režimu, Židov a Rómov. Počet obetí masových vražd sa odhaduje v rozmedzí 500 000 až 700 000. [\[1\]](#)

- **Koncentračný tábor Majdanek** (KZ Majdanek) bol zajatecký a vyhladzovací tábor na predmestí Lublinu v nacistami okupovanom Poľsku. Tábor fungoval od 1. októbra 1941 do 22. júla 1944, kedy ho ešte z veľkej časti fungujúci oslobodili sovietske jednotky. Obsadenie tábora bolo nečakané v dôsledku rýchleho sovietskeho postupu pri letnej ofenzíve v Bielorusku a nacisti nestihli pred jeho opustením zlikvidovať celú jeho infraštruktúru. Aj keď bola veľká časť vybavenia tábora pred príchodom sovietskych vojsk evakuovaná, najmä plynové komory a akrematóriá zostali funkčné až do príchodu sovietskych jednotiek. Majdanek je preto považovaný za najlepšie zachovaný nacistický vyhladzovací tábor.

- **Mauthausen** (pred letom 1940 známy ako Mauthausen-Gusen) bola veľká skupina nacistických koncentračných táborov, ktoré boli vybudované v okolí dedín Mauthausen a Gusen v Hornom Rakúsku, asi 20 kilometrov východne od Linzu

- Počet väzňov pobočných táboroch na prelomu rokov 1944 a 1945
- Gusen (I, II a III spoločne) 26 311
- Ebensee 18 437
- Günskirchen 15 000
- Melk 10 314
- Linz 6 690
- Amstetten 2 966
- Wiener-Neudorf 2 954
- Schwechat 2 568
- Steyr-Münichholz 1 971
- Schlier-Redl-Zipf 1 488

- *Koncentračný tábor **Oranienburg** bol založený v roku 1933 na pozemku bývalého pivovaru v strede brandeburského mesta Oranienburg prostredníctvom SA Oranienburg. Týmto sa stal jedným z prvých nacistických koncentračných táborov. Do zatvorenia v roku 1934 tu zadržiavali do 3000 mužov a 3 ženy. Najmenej 16 zajatcov bolo zavraždených, medzi ktorých patrí aj nemecký spisovateľ Erich Mühsam*

- *Koncentračný tábor **Ravensbrück** bol ženský koncentračný tábor počas druhej svetovej vojny v severnom Nemecku, 90 km od Berlína, pri osade Ravensbrück (časť obce Fürstenberg an der Havel. Stavba tábora začala v novembri 1938 pod vedením Heinricha Himmlera fungovať začal v máji 1939. Tábor bol pôvodne určený len pre osoby ženského pohlavia. Na jar 1941, postavili neďaleko ženského malý mužský tábor. V rokoch 1939- 1945 prešlo cez brány Ravensbrücku okolo 130 000 žien, prežilo z nich len 40 000. Aj keď väzenkyne pochádzali z rozličných, Nemcami okupovaných krajín alebo jeho satelitov, najväčšiu národnú skupinu v tábore tvorili Polky, okolo 40 000.*

- *Koncentračný tábor **Sachsenhausen** bol nacistický koncentračný tábor založený 1936 severne od Berlína v miestnej časti Sachsenhausen v Oranienburgu. Kvôli jeho polohe blízko Berlína a blízko centrály Gestapa mal tento koncentračný tábor v systéme táborov výnimočnú úlohu. Tábor slúžil ako výcvikové miesto pre veliteľov a stráž do koncentračných táborov v celom nacistickom Nemecku.*

- Koncentračný tábor **Terezín** bol nacistický koncentračný tábor v českom opevnenom meste Terezín (nem. Theresienstadt) v okrese Litoměřice. Pevnosť Terezín zriadil cisár Jozef II. koncom 18. storočia (začiatok výstavby v roku 1780) ako pevnosť pre zaistenie dolného toku rieky Ohře do Labe. Pevnosť sa delí na dve časti Veľkú pevnosť a Malú pevnosť. Po obsadení Čiech a Moravy z nej nacisti vytvorili koncentračný tábor. V roku 1940 bola v Malej pevnosti, ktorá bola predtým dlhodobo využívaná ako väznica, zriadená väznica gestapa a v novembri 1941 vznikol vo Veľkej pevnosti zberný a tranzitný tábor určený predovšetkým pre židovské obyvateľstvo Čiech a Moravy.

- *Vyhľadzovací tábor **Treblinka** (nem.: Vernichtungslager Treblinka) bol komplex nacistických vyhľadzovacích a koncentračných táborov v okupovanom Poľsku počas druhej svetovej vojny. Nachádzal sa asi 80 km severovýchodne od Varšavy na brehu rieky Západný Bug pri obci Treblinka*

- *Vyhľadzovací tábor **Sobibor** bol vybudovaný na začiatku marca roku 1942. Celkový priestor bol rozdelený na tri časti: administratívni časť (Tábor I), kde sa nachádzali ubytovne pre Nemcov a Ukrajincov; "prijímacia" časť (Tábor II), kde sa deportovaní museli zobliecť, nechať si ostrihať vlasy a odovzdať cenné predmety. V tretej - vyhľadzovací - časti (Tábor III) se nachádzali plynové komory. Väzni boli nasadzovaní na práce v tábore: niektorí pracovali v dielňach alebo slúžili vyššiemu personálu, ďalší boli nasadení na čistenie vagóny a pri zobliekaní prichádzajúcich. Na začiatku júla rozhodol Himmler o zmene tábora z vyhľadzovacieho na koncentrační, v ňom bude továreň na muníciu*

• *Vyhľadzovací tábor **Bełżec***

bol nacistický vyhľadzovací tábor v nacistickom Nemeckom okupovanom Poľsku počas druhej svetovej vojny. Tábor sa nachádzal neďaleko obce Bełżec, v juhovýchodnom Poľsku blízko Lublinu. Výstavba tábora sa začala v novembri 1941. V prevádzke bol od 17. marca 1942 do konca novembra až decembra 1942. Kremácie mŕtvych tiel pokračovali až do marca 1943. Prvé transporty prišli do tábora niekoľko dní po jeho sprevádzkovaní. Priviezli 30 000 Židov z Lublinu, 15 000 z Lvova a 35 000 z okolia Lublinu. Prvým veliteľom tábora bol Christian Wirth. Od augusta 1942 do júna 1943 viedol tábor Gottlieb Hering. Tábor fungoval, podobne ako vyhľadzovacie tábory Auschwitz-Birkenau, či Treblinka, ako súčasť operácie Reinhard- najmasovejšej vyvražďovacej akcie v rámci nacistického konečného riešenia židovskej otázky. V roku 1943 Himmler nariadil exhumácie obetí vraždenia v tábore a ich systematickú kremáciu, touto úlohou bol poverený Lorenz Hackenholt.

Približné množstvo zabitých v jednotlivých vyhladzovacích táboroch

Meno tábora

Počet mŕtvych

*Auschwitz
II - Birkenau*

1 100 000¹

Belzec

600 000

Chelmno

320 000

Jasenovac

600 000

Majdanek

360 000

*Malý
Trostenec*

65 000

Sobibor

250 000

Treblinka

870 000¹

Záver

10 až 12-tisíc násilne odvliekli do koncentračných táborov v rámci druhej vlny deportácií. Desiatitisíce zajatých povstalcov a ich rodinných príslušníkov deportovali do zajateckých a koncentračných táborov, odkiaľ sa polovica z nich nevrátila. Vyrabované dediny, lazy, osady, násilná evakuácia obyvateľstva pred približujúcim sa frontom, bezuzdné rabovanie majetku - to sú výsledky fašistického teroru na Slovensku. Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy nielenže sa zúčastnili na proti povstaleckých bojoch a proti partizánskych akciách, ale priamo asistovali aj pri brutálnych masových vraždách v Kremnička a Nemeckej a pri transportoch židovského obyvateľstva. Väčšina deportovaných Židov sa už naspäť nikdy nevrátila. Táborové objekty v Novákoch a Vyhniach sa nezachovali. Preto tábor v Seredi predstavuje jediný autentický pracovný a koncentračný tábor z obdobia druhej svetovej vojny na území Slovenskej republiky